

REKOMMENDATION OM VILLKOREN FÖR AVSLUTANDE AV LÅNGVARIGA AVTAL OCH VILLKORENS RIMLIGHET

Nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan rekommenderar för aktörer inom livsmedelskedjan att avslutningsvillkoren för långvariga avtal utarbetas så att de är klara, entydiga och rimliga.

Nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan betonar att det är skillnad mellan uppsägning och hävning av avtal. Ett tillsvidareavtal avslutas i regel genom uppsägning så att avtalet slutar efter en överenskommen uppsägningstid. Hävning igen är ett exceptionellt sätt att avsluta ett avtal. Hävning av avtal innebär att avtalsförhållandet slutar med omedelbar rättsverkan. Hävning av avtal förutsätter alltid ett väsentligt avtalsbrott.

Nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan fäster också aktörernas uppmärksamhet vid att tvistlösningsklausulen ska vara rimlig. Förlikningsklausulen mellan en småproducent och ett industriföretag kan i vissa fall vara orimlig om förlikningsklausulen hindrar småproducenten att söka rättsskydd på grund av kostnadsrisk.

Nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan har utrett avtal och avtalsvillkor mellan köttproducenter och köttindustrin år 2023. Nämnden har också utrett andra än köttproduktionssektorns avtalsvillkor våren 2024. Totalt femton aktörer inom livsmedelsindustrin överlämnade sina avtalsvillkor till nämnden. Nämnden beslöt ge en rekommendation om avslutningsvillkoren gällande långvariga avtal.¹

¹ Nämndledamoten Ilkka Mäkelä deltog inte i utredningen gällande avtalsvillkoren inom äggbranschen.

Nämndens för handelskutym inom livsmedelskedjan bedömning

Merparten av de avtal som överlämnades till nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan har klara avslutningsvillkor. Av några avtal framgår inte tydligt om det med avslutande av avtal avses uppsägning eller hävning. Några avtal har också tämligen kort uppsägningstid. Nämnden rekommenderar för aktörer inom livsmedelskedjan att de ska fästa uppmärksamhet vid att långvariga avtal har tydliga avslutningsvillkor och rimlig uppsägningstid och att villkoren i övrigt är rimliga för den svagare avtalsparten.

Nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan påpekar att avslutandet av ett avtal, speciellt hävning med omedelbar rättsverkan, kan leda till väsentliga ekonomiska förluster för producenten, eftersom det nödvändigt inte går att hitta en alternativ köpare för produkten. Den här risken finns speciellt därför att handeln och vissa sektorer inom livsmedelsindustrin är mycket centraliserade i Finland.

Nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan konstaterar att ett långvarigt avtal alltid ska ingås skriftligt med de viktigaste handelsvillkoren såsom leveranstider, prissättningsgrunder och uppsägningvillkor. Villkoren gällande uppsägning är de väsentligaste i ett långvarigt avtal.

I fråga om uppsägningvillkorens terminologi ska beaktas att uppsägning och hävning av avtal är olika saker. Ett tillsvidareavtal avslutas i regel genom uppsägning. I avtalsvillkoren ska tydligt skiljas mellan rätten att säga upp ett tillsvidareavtal och hävning av avtal som förutsätter ett väsentligt avtalsbrott.

Då avtalet har sagts upp, avslutas avtalsförhållandet efter överenskommen uppsägningstid. Om avtalet helt saknar uppsägningvillkor, ska uppsägningstiden vara rimlig. Rimlig uppsägningstid är en tolkningsfråga och med tanke på eventuella meningsskiljaktigheter rekommenderar nämnden att det fastställs en uppsägningstid i avtalets uppsägningvillkor. Det ska dock beaktas att om den starkare avtalsparten ensidigt utarbetat avtalsvillkoren och uppsägningstiden är mycket kort, kan uppsägningvillkoret i så fall vara orimligt och därmed i strid med gott handelsbruk. Även ett avtalsvillkor som begränsar den svagare avtalspartens rätt att säga upp avtalet eller uppkomsten av rättsverkan vid uppsägning, kan vara i strid med gott handelsbruk.

Ett avtal kan också avslutas genom hävning. Hävning är ett exceptionellt sätt att avsluta ett avtal. Hävning av ett avtal innebär att avtalsförhållandet slutar med omedelbar rättsverkan. Hävning av avtal förutsätter alltid ett väsentligt avtalsbrott. Det rekommenderas att hävningsvillkoren fastställs i avtalet.

Nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan betonar att den starkare parten som ensidigt utarbetat ett avtal inte får missbruka hävningsvillkoret gentemot den svagare parten. Således är det i strid med gott handelsbruk om hävning av avtal motiveras med något annat än ett väsentligt avtalsbrott.

Twistlösningsklausul

Det är ofta förnuftigt att lösa tvister mellan företag genom förhandlingar mellan parterna. I annat fall löses de genom förlikning, i allmän domstol eller genom skiljeförfarande. Om det inte sägs annat i avtalet löses tvisten i domstol.

Då det gäller en tvist som enligt lag tillåter förlikning, kan parterna avtala om att tvisten lämnas till en skiljedomstol för avgörande i stället för en allmän domstol. Om skiljeförfarande ska avtalas skriftligt. Skiljedomen som ges genom ett skiljeförfarande är slutlig och där kan inte sökas ändring. Det är således ett snabbt sätt att lösa meningsskiljaktigheter mellan företag. Det ska dock beaktas att skiljeförfarandets kostnader, skiljedomstolens arvode medräknat, ska i regel betalas av den förlorande parten.

I twistlösningsklausulerna i de avtal som överlämnats till nämnden har i regel avtalats att en eventuell tvist löses i tingsrätten. I några avtal har dock överenskommit om skiljeförfarande, vilket ofta är ett ändamålsenligt sätt att lösa tvister inom affärsverksamhet. Nämnden påpekar dock för aktörer inom branschen att förlikningsklausulen i till exempel ett avtal mellan en småproducent och ett industriföretag kan i vissa fall vara orimlig om förlikningsklausulen i praktiken hindrar småproducenten att söka rättsskydd p.g.a. kostnadsrisken.

Ärendet har behandlats av nämndens för handelskutym inom livsmedelskedjan ordförande professor Veikko Vahtera samt ledamöterna vicehäradshövding Risto Airikkala, professor Niklas Bruun, professor Kirsi-Maria Halonen, ingenjör Ilkka Mäkelä, verkställande direktör Hannu Pellinen och juris doktor Kari-Pekka Syrjä.

Veikko Vahtera
ordförande

Paula Paloranta
sekreterare